Informatie van het college aan de raad

Datum 26-02-2021	**Auteur(s)** G.J. Angenent	**Commissievergadering** n.v.t.
Portefeuillehouder Hospers	**Eenheid** Bedrijfsvoering	**Raadsvergadering** n.v.t.

Onderwerp Herijking Gemeentefonds	**Openbaar** ja

Inleiding

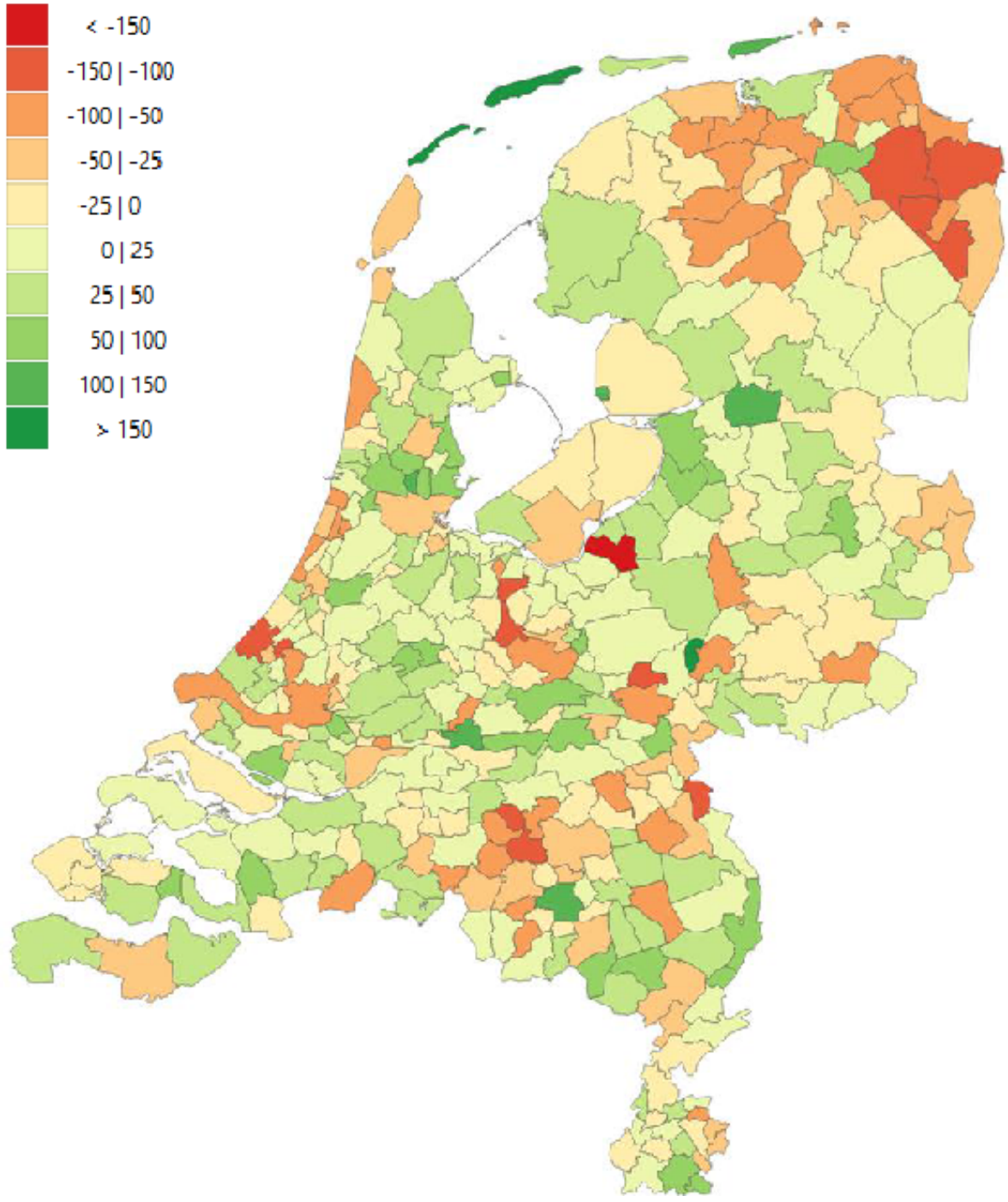
Vanuit de gemeenteraad ontvingen wij onlangs een vraag wat de herijking van het Gemeentefonds voor de gemeente Hattem gaat betekenen. Daarnaast heeft de Provincie een brief gestuurd over de voortzetting van repressief financieel toezicht en de zorgen die men deelt over de meerjarenprognose en de ontwikkeling van enkele financiële kengetallen in het bijzonder.
De herijking van het Gemeentefonds zal van invloed zijn op onze meerjarenprognose. Hoe dit op elkaar in zal werken, is nog niet met zekerheid te stellen. Wel kan een beeld worden geschetst van de mogelijke uitkomsten. In deze raadsinformatie staan we hierbij stil, te beginnen met een toelichting op het (lange) proces voor de herijking van het gemeentefonds.

Proces herijking gemeentefonds

De jaarlijkse bijdrage aan alle gemeenten via dit fonds bedraagt zo'n € 30 miljard en wordt vanaf 1 januari 2023 anders verdeeld. De fondsbeheerders (de minister van BZK en de staatssecretaris van Financiën) onderzoeken samen met gemeenten hoe het geld het best verdeeld kan worden. Daarnaast moet door herijking de verdeling eenvoudiger worden.
De VNG stelt dat "de tekorten, die voortkomen uit keuzes van eerdere kabinetten, de autonomie en de slagkracht van gemeenten aantasten om bij te dragen aan de oplossingen die Nederland nodig heeft". De hoop is dat naast de herijking van het gemeentefonds het nieuwe kabinet ook met structureel extra middelen zal komen.
Ook stelt zij dat "de taken en middelen van gemeenten niet in balans zijn. Onderzoek na onderzoek wijst uit dat er structurele oplossing nodig is. Het herstellen van de financiële positie van gemeenten op deze al langlopende dossiers is een belangrijke voorwaarde om verder te kunnen op andere terreinen. We richten ons in dit spoor op het herstellen van de financiële tekorten die in het verleden zijn veroorzaakt. De twee grote onderwerpen zijn hierbij de opschalingskorting en de tekorten in het sociale domein, met focus op Jeugdzorg en de aanzuigende werking van het abonnementstarief."
De fondsbeheerders (van het gemeentefonds) hebben begin februari 2021 advies gevraagd over de nieuwe verdeling aan de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB). Na ontvangst van het advies van de ROB - naar verwachting begin maart - start de consultatie van gemeenten en vraagt de Minister van BZK de VNG om advies. Deze consultatie heeft ook aandacht gekregen tijden de vergadering van de VNG d.d. 12 februari jl. Verschillende gemeenten willen met moties komen om de financiële positie van gemeenten structureel te verbeteren en de lijn van de VNG te bekrachtigen.
De Minister van BZK hecht belang aan het afronden van het onderzoek om daarmee gemeenten en de VNG de mogelijkheid te geven zich voor te bereiden op de inbreng tijdens de komende kabinetsformatie. Na consultatie van de VNG en gemeenten is de uiteindelijke besluitvorming over het nieuwe verdeelmodel aan het volgend kabinet. Op z'n vroegst zullen wij met de septembercirculaire – maar waarschijnlijk met de decembercirculaire of maartcirculaire (2022) – de keuzes van het nieuwe kabinet weten. Ongetwijfeld wordt hier momenteel in Den Haag ambtelijk al scenario-gewijs op voorgesorteerd.

Landelijk beeld
Op landelijk niveau zijn grote verschillen tussen gemeenten te zien. Sommige gemeenten gaan er flink op vooruit en andere juist op achteruit. Het grootste gedeelte van de gemeenten (76%) heeft een effect van maximaal € 50 (positief of negatief) per inwoner. Binnen het sociaal domein is een verschuiving van middelen van kleine naar grote gemeenten te zien. Effecten in het klassieke domein en bij de inkomstenverevening heffen deze effecten grotendeels op. In zijn totaliteit bezien levert vooral de G4 in bij de herijking ten voordele van (middel)grote en kleine gemeenten. Dit komt onder andere doordat in de herijking wordt voorgesteld de vaste bedragen van de G4 af te bouwen. Onderstaand is een afbeelding met de effecten van de herijking per gemeente te zien.

Totaalbeeld herijking gemeentefonds (legenda in euro's per inwoner)

Hattem voordeelgemeente
Uit eerste nog niet definitieve berekeningen van de fondsbeheerders blijkt Hattem een voordeelgemeente te worden bij de herijking van het gemeentefonds. Het voorlopig voordeel betreft € 81 per inwoner, omgerekend ongeveer € 1 miljoen structureel. Deze cijfers zijn, gelet op bovenstaande, nog ongewis.
Verder zal de Minister van BZK naar verwachting een ingroeimodel voorstellen, waarbij per jaar maximaal € 15- per inwoner aan voordeel/nadeel wordt doorgevoerd. Voor Hattem betreft dit dan ongeveer € 185.000 structureel vanaf 2023 en € 370.000 vanaf 2024, en zo verder tot € 1 miljoen in 2028.

Status voorlopige voordeel
Het nieuwe Kabinet zal op zijn vroegst eind dit jaar met een voorstel naar de Tweede Kamer komen, waarbij de herverdeling vanaf 2023 in kan gaan. Het voordeel heeft nu daarom nog geen status. Zoals bekend hebben wij in de meerjarenbegroting al structureel € 170.000 vanaf 2022 staan voor nog te ontvangen extra algemene uitkering voor de jeugdzorg. De mogelijk te ontvangen extra algemene uitkering als gevolg van de herijking van het gemeentefonds zullen wij moeten verrekenen met deze stelpost, als het nieuwe kabinet voor die tijd nog geen extra middelen jeugdzorg heeft toegezegd. Bovendien is het, zowel in zijn algemeenheid als voor de gemeente Hattem specifiek, raadzaam om niet te anticiperen op de mogelijke ruimte die gaat ontstaan. De ambities die we als gemeente hebben voor de komende jaren, kennen ook een financieringsvraag en op het punt solvabiliteit heeft de provincie aangegeven dat zij dit voor ons als aandachtspunt zien.

Vervolg
Er zijn nog geen afspraken met het kabinet gemaakt over het oplossen van de financiële problemen van gemeenten. De nood moet voor 2022 en 2023 worden gelenigd. Daarnaast moet het gemeentelijk budget voor de jaren na 2023 structureel worden verhoogd. (Tekst Binnenlands Bestuur)
Het advies van de ROB (" Rust-Reinheid-Regelmaat. Evenwicht in de bestuurlijk-financiële verhoudingen") is op 11 maart 2021 gepubliceerd en de vraag is tot welke acties dit gaat leiden. Op 11 maart 2021 heeft de VNG met een brede delegatie van het kabinet over de tekorten op de jeugdhulp gesproken. Tijdens dit overleg zou het kabinet een aanbod doen om de huidige financiële nood te ledigen en perspectief bieden voor de structurele oplossing op de lange termijn. Helaas heeft dit overleg tot onvoldoende resultaat geleid en heeft de VNG besloten arbitrage in te roepen.